

◀	Tartalom	Fogalmak	Törvények	Képletek	Lexikon	▶

Fogalmak

A gázok állapotváltozásai. A hőtan főtételei

A gázok tulajdonságai. Az ideális gáz modellje

diffúzió

Azt a jelenséget, melynek során a gázok külső hatás nélkül, maguktól szétterjednek és elkeverednek más gázokkal, diffúciónak nevezzük.

Avogadro-féle állandó

A részecskék számának és az anyagmennyiségnek a hányadosát Avogadro-féle állandónak nevezzük, jele: N_A . Képlettel:

$$\frac{N}{n} = N_A.$$

Az Avogadro-féle állandó értéke a mérések szerint:

$$N_A \approx 6,022 \cdot 10^{23} \frac{1}{\text{mol}}.$$

moláris tömeg

A test tömegének és anyagmennyiségének hányadosát moláris tömegnek nevezzük.

Jele: M , képlettel:

$$M = \frac{m}{n}.$$

A moláris tömeg SI-mértékegysége:

$$[M] = \frac{[m]}{[n]} = \frac{\text{kg}}{\text{mol}}.$$

moláris térfogat

A test térfogatának és anyagmennyiségének hányadosát moláris térfogatnak nevezzük. Jele: V_m , képlettel:

$$V_m = \frac{V}{n}.$$

A moláris térfogat SI-mértékegysége:

$$[V_m] = \frac{[V]}{[n]} = \frac{\text{m}^3}{\text{mol}}.$$

normálállapot

Azt az állapotot, melynél a hőmérséklet 0°C , a nyomás pedig $101\,325\text{ Pa}$, normálállapotnak nevezzük.

ideális gáz (modell)

Az ideális gáz egy olyan rendszer, amely nagyon sok részecskéből áll. Az ideális gáz részecskéi pontszerűek, mozognak, egymással és a tárolóedény falával rugalmasan ütköznek. A részecskék között a rugalmas ütközésen kívül más kölcsönhatás nincs.

A légnyomás

légnyomás

A levegő súlyából származó nyomást légnyomásnak nevezzük.

A Boyle–Mariotte-törvény

izoterm állapotváltozás

Az olyan állapotváltozást, melynek során a hőmérséklet állandó, izoterm állapotváltozásnak nevezzük.

Gay-Lussac I. törvénye

izobár állapotváltozás

Az olyan állapotváltozást, melynek során a nyomás állandó, izobár állapotváltozásnak nevezzük.

térfogati hőtágulási együttható (gáz)

A kezdetben 0 °C-os gáz állandó nyomáson történő melegítésekor vagy hűtésekor a térfogatváltozásnak, valamint a kezdeti térfogat és a hőmérséklet-változás szorzatának a hányadosát a gáz térfogati hőtágulási együtthatójának nevezzük. Jele: β .
Képlettel:

$$\beta = \frac{\Delta V}{V_0 \cdot \Delta t}.$$

Mértékegységei:

$$[\beta] = \frac{[\Delta V]}{[V_0] \cdot [\Delta t]} = \frac{\text{m}^3}{\text{m}^3 \cdot ^\circ\text{C}} = \frac{1}{^\circ\text{C}} = \frac{1}{\text{K}}.$$

Gay-Lussac II. törvénye

izochor állapotváltozás

Az olyan állapotváltozást, melynek során a térfogat állandó, izochor állapotváltozásnak nevezzük.

Az abszolút hőmérsékleti skála

abszolút nulla fok

Az elképzelhető legalacsonyabb hőmérsékletet (amelyen a test részecskéi nyugalomban lennének) abszolút nulla foknak nevezzük. Az abszolút nulla fok hőmérséklet a Celsius-skálán $-273,15\text{ }^\circ\text{C}$ -nak felel meg.

abszolút hőmérsékleti skála

Abszolút hőmérsékleti skálának nevezzük azt a hőmérsékleti skálát, melynek a kezdőpontja az abszolút nulla fok ($-273,15\text{ }^\circ\text{C}$), és a skála beosztásai ugyanakkorák, mint a Celsius-skálán. (Tehát a jég olvadáspontja és a víz forráspontja közti szakasz itt is 100 egyenlő részre van felosztva.)

Az abszolút hőmérsékleti skálán mért hőmérséklet mértékegysége a kelvin (jele: K). Az SI előírásaival összhangban a hőmérséklet méréséhez többnyire az abszolút hőmérsékleti skálát használjuk, és hőmérsékleten az ezen a skálán mért hőmérsékletet értjük.

Kelvin-féle hőmérsékleti skála

Abszolút hőmérsékleti skálát Kelvin-féle hőmérsékleti skálának is nevezik.

Az ideális gáz állapotegyenlete

moláris gázállandó

Moláris gázállandónak nevezzük a normálállapotú (0 °C, 101 325 Pa) ideális gáznál a nyomás és a moláris térfogat szorzatának, valamint a hőmérsékletnek a hányadosaként meghatározott fizikai mennyiséget. Jele: R . Képlettel:

$$R = \frac{p_0 \cdot V_{m,0}}{T_0}.$$

A moláris gázállandó értéke:

$$R = \frac{p_0 \cdot V_{m,0}}{T_0} = \frac{101\,325\text{ Pa} \cdot 0,0224 \frac{\text{m}^3}{\text{mol}}}{273\text{ K}} \approx 8,31 \frac{\text{J}}{\text{mol} \cdot \text{K}}.$$

Boltzmann-állandó

Az egyetemes gázállandó és az Avogadro-állandó hányadosát Boltzmann-állandónak nevezzük. Jele k . Képlettel:

$$k = \frac{R}{N_A}.$$

A Boltzmann-állandó értéke eszerint:

$$k = \frac{R}{N_A} = \frac{8,31 \frac{\text{J}}{\text{mol} \cdot \text{K}}}{6,022 \cdot 10^{23} \frac{1}{\text{mol}}} \approx 1,38 \cdot 10^{-23} \frac{\text{J}}{\text{K}}.$$

A részecskék sebessége a gázban

Ø

Az ideális gáz belső energiája

belső energia

Egy test belső energiáján a testet alkotó részecskék energiájának összegét értjük.

A termikus kölcsönhatás. A hőmennyiség

termikus kölcsönhatás

Két különböző hőmérsékletű test közvetlen érintkezésekor a testek hőmérséklete megváltozik. A melegebb test hőmérséklete csökken, a hidegebbé pedig nő. Ez a folyamat mindaddig tart, amíg a két test hőmérséklete egyenlő nem lesz. Az ilyen kölcsönhatást termikus kölcsönhatásnak nevezzük.

hőmennyiség (hő)

A termikus kölcsönhatásból származó energiaváltozást hőmennyiségnek vagy röviden hőnek nevezzük. A hőmennyiség jele Q . A definícióból adódik, hogy a hő mértékegysége megegyezik az energia (és a munka) mértékegységével:

$$[Q] = [\Delta E] = \text{joule} = \text{J}.$$

A hőtán I. főtétele

Ø

A gázok speciális állapotváltozásai

adiabatikus állapotváltozás

Az olyan állapotváltozást, amelynek során nincs termikus kölcsönhatás a test és a környezete között, adiabatikus állapotváltozásnak nevezzük.

Hőkapacitás, fajhő, mólhő

hőkapacitás

A test által felvett hő és a létrejövő hőmérséklet-változás hányadosát a test hőkapacitásának nevezzük. Jele C , képlettel:

$$C = \frac{Q}{\Delta T}.$$

A hőkapacitás SI-mértékegysége a hőmennyiség és a hőmérséklet SI-mértékegységének hányadosa:

$$[C] = \frac{[Q]}{[\Delta T]} = \frac{\text{J}}{\text{K}}.$$

fajhő

Egy anyag fajhőjén az ebből az anyagból készült test hőkapacitásának és tömegének a hányadosát értjük. A fajhő jele c . Képlettel:

$$c = \frac{C}{m}.$$

Felhasználva a hőkapacitás definícióját:

$$c = \frac{Q}{m \cdot \Delta T}.$$

A fajhő SI-mértékegysége:

$$[c] = \frac{[Q]}{[m] \cdot [\Delta T]} = \frac{\text{J}}{\text{kg} \cdot \text{K}}.$$

mólhő

Egy anyag mólhőjén az ebből az anyagból készült test hőkapacitásának és anyagmennyiségének a hányadosát értjük. A mólhő jele C_m . Képlettel:

$$C_m = \frac{C}{n}.$$

Felhasználva a hőkapacitás definícióját:

$$C_m = \frac{Q}{n \cdot \Delta T}.$$

A mólhő SI-mértékegysége:

$$[C_m] = \frac{[Q]}{[n] \cdot [\Delta T]} = \frac{J}{\text{mol} \cdot K}.$$

Az ideális gáz mólhője

Ø

Az ekvipartíció elve

szabadsági fok

A részecske helyzetét megadó független adatok számát a részecske szabadsági fokának nevezzük. A szabadsági fok jele f , mértékegysége $[f] = 1$.

A hőtán II. főtétele

megfordítható (reverzibilis) folyamat

Az olyan folyamatokat, amelyek fordított irányba is végbemehetnek, megfordítható (reverzibilis) folyamatnak nevezzük.

megfordíthatatlan (irreverzibilis) folyamat

Azokat a folyamatokat, amelyek csak egyik irányban mehetnek végbe, megfordíthatatlan (irreverzibilis) folyamatnak nevezzük.

A hőtán III. főtétele

Ø

◀	Tartalom	Fogalmak	Törvények	Képletek	Lexikon	▶